

SHIFOKORNING MUOMALA MADANIYATI, MAJBURIYATLARI VA HUQUQLARI

*Ilmiy rahbar: **Boymirzayeva Xurshida Sobirovna***

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti

Ijtimoiy va gumanitar fanlar kafedrası o'qituvchisi

*Talaba: **Sheraliyeva Sevinch Sherali qizi***

Samarqand Davlat tibbiyot Universiteti

Pediatrica fakulteti 107-guruh talabasi

Annotatsiya: Tibbiyot jamiyatning eng muhim sohalaridan biri bo'lib, unda shifokorning o'rni beqiyosdir. Shifokor nafaqat bemorni davolovchi mutaxassis, balki inson hayotiga daxldor eng nozik masalalarda qaror qabul qiluvchi shaxsdir. Shu sababli, shifokorning muomala madaniyati, kasbiy etikasi va huquqiy bilimlari uning faoliyat samaradorligi va bemor ishonchiga bevosita ta'sir qiladi. Hozirgi ilmiy texnologiyalar rivojlanib borayotgan bir davrda ko'plab tibbiyot markazlari qurilishi natijasida minglab yangi ish o'rinlari tashkil etilmoqda. Shu bilan bir qatorda zamonaviy texnologiyalar tibbiyot hodimlarining ishlarini yanada yengillashtirib, o'z kasblariga qiziqishni yanada oshirayotgan bo'lsa ajab emas. Har bir shifokor qabuliga kelgan bemor tabiiyki, dardiga davo izlab kelar ekan, bemor va uning qarindoshlari bilan tibbiy deontologiyaga amal qilgan holda muomalada bo'lish har bir shifokorning eng oliy burchi va majburiyatidir. Xulosa qilib aytganda, shifokor uchun bemorning sog'lig'i asosiy o'rinda tursa maqsadga muvofiq bo'ladi, albatta.

Kalit so'zlar: shifokor, bemor, tibbiy deontologiya, tibbiy etika, zamonaviy texnologiyalar, shifokor majburiyatlari, bemor qarindoshlari, sog'liq, shifokor huquqlari, yatrogeniya.

Annotation: Medicine – a true embodiment of humanity

Medicine is one of the most vital and essential fields of society, in which the role of the doctor is invaluable. A doctor is not only a specialist who treats patients but also a person who makes critical decisions concerning human life. Therefore, a doctor's communication culture, professional ethics, and legal knowledge directly affect the effectiveness of their work and the trust of the patient. Today, as science and technology continue to develop rapidly, the healthcare sector is also experiencing significant advancements. The construction of numerous modern medical centers has led to the creation of thousands of new job opportunities. Moreover, advanced technologies are easing the workload of medical professionals and increasing their interest and dedication to their profession. Every patient who comes to a doctor naturally seeks a cure for their ailment. At this point, it is the highest duty and obligation of every doctor to interact with the patient and their relatives in accordance with the principles of

medical deontology. This includes ethical responsibility, patience, attention, and respect—core values that strengthen the foundation of a healthy society. In conclusion, for any doctor, the health and well-being of the patient must always be the top priority. Being responsible for human health is an honorable and deeply demanding duty.

Key words: doctor, the patient, medical deontology, medical ethics, modern technologies, doctor's obligations, patient's relatives, health, doctor's rights, iatrogenic.

Tibbiy deontologiya — bu tibbiyot xodimlarining kasbiy odob-axloq qoidalarini va axloqiy majburiyatlarini o'rganadigan fan sohasidir.

Tibbiy deontologiyani asosiy mazmuni:

1. "Deon" — yunoncha soʻz boʻlib, "burch" degan maʼnoni anglatadi. Demak, bu fan shifokorning kasbiy burchi va axloqiy javobgarligi haqida.

2. Bemor bilan muomala qilishdagi axloqiy meʼyorlar — hurmat, sabr-toqat, mehr-muhabbat, rostgoʻylik va sir saqlash kabi tamoyillarni oʻz ichiga oladi.

3. Shifokor va jamiyat, shifokor va bemor, shifokor va hamkasblar oʻrtasidagi munosabatlar madaniyati — qanday muomala qilish, qanday axloqiy mezonlarga amal qilish kerakligi koʻrsatiladi.

4. Tibbiy qarorlarni axloqiy baholash — davolash usuli tanlashda bemor huquqlari, inson qadr-qimmatini va hayoti ustuvor hisoblanadi.

Shifokorning bemor oldidagi asosiy majburiyatlariga quyidagilar kiradi:

1. Hayotni saqlab qolish va sogʻlikni tiklash:

Shifokorning birinchi va eng muhim majburiyati — bemorning hayoti va sogʻligʻini himoya qilish, har qanday sharoitda unga zaruriy tibbiy yordam koʻrsatishdir.

2. Tibbiy sirni saqlash:

Bemor haqida olingan har qanday maʼlumot, tibbiy tarix yoki tashxis sir saqlanishi shart. Shifokor bu maʼlumotlarni faqat bemorning roziligi yoki qonun talabiga binoan oshkor qilishi mumkin.

3. Hurmatli va odobli munosabatda boʻlish:

Bemor bilan muloqotda doimo mehribonlik, sabr-toqat va hurmat bilan yondashishi, uning holatini tushunishga harakat qilishi zarur. Bu ishonchli muhit yaratadi va davolash jarayonini yengillashtira

Shifokorning asosiy huquqlariga kiradi:

1. Kasbiy qarorlarni mustaqil qabul qilish huquqi:

Shifokor bemorning tashxisi va davolash usulini oʻz bilim va tajribasiga asoslanib mustaqil tanlashga haqli. Bu qarorlar tibbiy standartlarga va bemorning holatiga mos boʻlishi kerak.

2. Hurmat va xavfsiz mehnat sharoitiga ega boʻlish huquqi:

Shifokor oʻz kasbiy faoliyatini bajarishda bemorlar va ularning yaqinlari

tomonidan hurmat qilinishini, shuningdek, xavfsiz va sogʻlom ish muhitida ishlashni talab qilish huquqiga ega.

Yatrogeniya — bu shifokor yoki boshqa tibbiyot xodimining notoʻgʻri, ehtiyotsiz yoki noaniq harakati natijasida bemorda yuzaga keladigan salbiy holat, kasallik yoki asoratdir.

"Yatrogeniya" termini yunoncha "iatros" – shifokor, va "genes" – keltirib chiqaruvchi degan ma'noni anglatadi.

Yatrogenik holat — bu bevosita tibbiy muolaja, notoʻgʻri tashxis, dori vositasining nojoʻya taʼsiri yoki psixologik bosim kabi sabablardan kelib chiqishi mumkin.

Yatrogeniyaning turlari:

1. Tibbiy yatrogeniya:
2. Psixologik yatrogeniya:
3. Diagnostik yatrogeniya:

Xulosa:

Shifokorning muomala madaniyati – bu bemorga nisbatan hurmat, mehr va eʼtibor asosida qurilgan axloqiy yondashuvdir. U nafaqat davolashda, balki bemor bilan ishonchli aloqani shakllantirishda ham muhim oʻrin tutadi. Har bir shifokor bemor oldida inson hayotini asrash, sir saqlash va adolatli xizmat koʻrsatish kabi muqaddas majburiyatlarga ega. Shu bilan birga, u kasbiy qarorlarni erkin qabul qilish, hurmat va xavfsiz mehnat sharoitida ishlash huquqiga ham egadir. Muomala madaniyatiga ega, burchini sidqidildan ado etadigan va huquqlarini bilgan shifokor — jamiyat sogʻligʻining asosi boʻlib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Davlat tibbiyot etikasi kodeksi — Oʻzbekiston Respublikasi Sogʻliqni saqlash vazirligi tomonidan tasdiqlangan rasmiy hujjat.
2. Beauchamp, T.L. & Childress, J.F. (2019). Principles of Biomedical Ethics. Oxford University Press.
— Tibbiy axloq va deontologiya asoslari haqida xalqaro darajadagi asosiy manba.
3. Saidov, Sh. (2020). Tibbiy etik va deontologiya. Toshkent: Oʻzbekiston Tibbiyot Universiteti nashri.
— Milliy sharoitga moslashtirilgan tibbiy etik qoidalar.
4. World Medical Association (WMA). Declaration of Helsinki. Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects.
— Tibbiy tadqiqotlarda axloqiy tamoyillar boʻyicha xalqaro hujjat.
5. Ozodbekova, N. (2018). Shifokorning kasbiy majburiyatlari va huquqlari. "Tibbiyot va Sogʻliq" jurnal, 4-son, 45-50-betlar.
— Milliy jurnal maqolasi, shifokorlarning kasbiy huquq va majburiyatlari haqida.
6. Gliklich, R.E., Dreyer, N.A., Leavy, M.B. (2014). Registries for Evaluating Patient Outcomes: A User's Guide. Agency for Healthcare Research and Quality (US).
— Tibbiyotda bemor huquqlari va axloqiy munosabatlarni tushuntiruvchi manba.